

УДК 340

DOI: <https://doi.org/10.31359/1993-0941-2023-45-382>

Б. В. Вольвач, Молодший науковий співробітник сектору муніципального права та місцевого самоврядування НДІ державного будівництва та місцевого самоврядування НАПрН України
ORCID ID :0000-0002-3025-5210

МОДЕЛЬ ПРАВОВОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ, АНАЛІЗ ТИПОВИХ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКІВ

***Анотація:** Дана наукова доповідь присвячена аналізу взаємозв'язків місцевого самоврядування та державного будівництва з погляду їх концептуальних основ, гармонізації правового регулювання, ролі місцевого самоврядування у демократичному процесі та можливостям оптимізації правового регулювання на підставі міжнародного досвіду. Підтвердження думок викладеного матеріалу базуються на висновках провідних світових правників у цій сфері.*

***Ключові слова:** правова політика, місцеве самоврядування, державне будівництво*

Постановка проблеми. Питання впровадження ефективної правової політики у контексті місцевого самоврядування та державного будівництва є актуальним завданням для розвитку сучасної демократичної держави. Досвід підтверджує, що належна

координація та збалансованість нормативних актів є вирішальним чинником успішного функціонування цих двох сфер.

Процес впровадження ефективної правової політики у сфері місцевого самоврядування та державного будівництва має базуватися на інтегрованому підході, враховуючи особливості кожної з цих сфер. Досвід країн Європейського Союзу, таких як Німеччина та Швеція, підтверджує, що впровадження принципу субсидіарності є ключовим для підвищення впливу місцевих органів управління на прийняття рішень.

Аналіз останніх публікацій. Для успішного впровадження дієвої правової політики, необхідно враховувати інституційний контекст кожної конкретної країни. Вчений Хамер Шмідт [6, с. 3–8] підкреслює, що неможливо сліпо копіювати імпортовані моделі, адже кожна держава має власний історичний та культурний фонд. Варто навчатися від кращих світових практик, але впроваджувати їх з урахуванням національних реалій.

Сучасний світ, орієнтований на демократію, визнає важливість активної участі громадян у прийнятті політичних та правових рішень. Однією з вагомих передумов для цього є місцеве самоврядування, яке забезпечує можливість громадян брати участь у управлінні справами на місцевому рівні. Важливість цього інституту підкреслено провідними світовими правниками, зокрема Джеральдом Е. Фрері [15]. Вчений П. Хаммершмідт зазначає, що ключовими принципами впровадження є децентралізація влади, створення прозорих та відкритих механізмів участі громадян у процесах прийняття рішень, а також забезпечення фінансової стабільності на рівні місцевого самоврядування [6].

Виклад основного матеріалу. Місцеве самоврядування, як ключовий складник демократичного процесу, визначається як система влади та управління на місцевому рівні, яка базується на принципах автономії та самостійності. Однак, щоб демократичний розвиток держави був справжнім та стабільним, необхідно дослідити взаємозв'язок між місцевим самоврядуванням та процесами державного будівництва.

Один із найбільш актуальних аспектів полягає у розумінні взаємозв'язку між місцевим самоврядуванням та державним

будівництвом. З одного боку, місцеве самоврядування виступає основою демократичного державного будівництва, надаючи громадянам можливість впливати на прийняття рішень, що стосуються їхнього життя та добробуту. З іншого боку, місцевий рівень управління має функціонувати в рамках загальнодержавних цілей та стратегій.

Гармонізація місцевого самоврядування з загальнодержавними цілями є ключовим фактором для забезпечення стабільного розвитку держави. Вчені, такі як Мішель Троне, наголошують на необхідності забезпечення балансу між інтересами місцевих та центральних органів влади. [13, с. 78–82]. Це допомагає уникнути конфліктів та забезпечити збалансований розвиток регіонів та держави в цілому. Продовжуючи роздум про взаємозв'язок між місцевим самоврядуванням та державним будівництвом, необхідно розглянути питання гармонізації правового регулювання на різних рівнях влади. Гармонізація є важливою передумовою для ефективного функціонування системи місцевого самоврядування та її взаємодії з центральною владою.

Мішель Троне у своїх дослідженнях наголошує на тому, що гармонізація дозволяє досягти балансу між інтересами різних рівнів влади та запобігає дублюванню функцій [13]. Такий підхід сприяє ефективному використанню ресурсів та покращенню якості надання послуг громадянам.

1. Роль місцевого самоврядування у демократичному процесі

Місьцеве самоврядування відіграє важливу роль у демократичному процесі держави. Його значення визначається як можливість громадян впливати на прийняття рішень на місцевому рівні, так і як засіб забезпечення активної участі громадян у державних справах загалом.

Джон П. Форд висвітлює, що місцеве самоврядування сприяє формуванню громадянського суспільства та розвитку громадянської активності [14, с. 45–54]. Громадянське самоврядування стимулює взаємодію між громадянами та органами влади, сприяє розвитку громадських ініціатив та сприяє розвитку толерантності та різноманітності в суспільстві.

2. Оптимізація правового регулювання на підставі міжнародного досвіду

Питання оптимізації правового регулювання на підставі міжнародного досвіду є однією з ключових проблем, що вимагає дослідження. Сучасний світ зіштовхується з багатьма викликами та змінами, і міжнародний досвід може виявитися корисним для вдосконалення правових механізмів.

Аналіз правового порядку Норвегії стосовно місцевого самоврядування та державного будівництва показує, що ефективна взаємодія між різними рівнями влади може бути досягнута шляхом впровадження ієрархічного підходу до регулювання, як зазначає Бергер К. та Ліпсе Ю. [11, с. 24–37]. Господарсько-правовий механізм регулювання відносин неплатоспроможності та банкрутства, запропонований у Норвегії, є прикладом системи, яка дозволяє досягнути балансу між інтересами різних суб'єктів.

3. Взаємодія місцевого самоврядування та державного будівництва

Взаємодія місцевого самоврядування та державного будівництва є ключовим аспектом організації демократичного управління та розвитку суспільства. Суттєвість цього взаємозв'язку виявляється у тому, що місцеве самоврядування, що є фундаментальним принципом демократії, реалізується через систему державного будівництва та правового регулювання. Взаємодія між цими двома компонентами сприяє забезпеченню ефективного функціонування держави та гарантує права та інтереси громадян.

Державне будівництво включає в себе створення правових, інституційних та адміністративних механізмів, які забезпечують організацію та функціонування держави. Це включає в себе розподіл влади, встановлення норм і правил, а також розвиток інституцій, які забезпечують здійснення владних повноважень на різних рівнях.

Місцеве самоврядування, натомість, передбачає делегування певних владних повноважень до органів місцевої влади з метою забезпечення ефективного управління справами місцевої громади. Це сприяє зближенню прийняття рішень з реальними

потребами та інтересами громадян, забезпечуючи їхню активну участь у владних процесах та розвиток їхніх територій. Водночас, це також вимагає від держави забезпечення належних ресурсів та можливостей для здійснення цих повноважень на місцевому рівні.

Суттєвий аспект взаємодії місцевого самоврядування та державного будівництва полягає у встановленні чітких механізмів розподілу влади та повноважень між центральними та місцевими органами влади. Відповідний баланс між цими рівнями є важливим для забезпечення ефективності та ефективного використання ресурсів держави, а також для забезпечення відповідності рішень потребам громадян [8].

Позитивний міжнародний досвід у взаємодії місцевого самоврядування та державного будівництва можна відзначити на прикладі Норвегії, де місцеві органи влади мають широкі повноваження та фінансову автономію, що сприяє вирішенню місцевих проблем та стимулює розвиток регіонів [8, с. 325–360].

У контексті України взаємодія місцевого самоврядування та державного будівництва набуває особливого значення в умовах децентралізації та реформування адміністративно-територіального устрою [12, ст.141]. Це передбачає відповідне законодавче та інституційне забезпечення, а також розвиток практичних механізмів співпраці та координації між різними рівнями влади.

Таким чином, взаємодія місцевого самоврядування та державного будівництва є важливим фактором забезпечення демократичних принципів управління та розвитку суспільства. Цей взаємозв'язок вимагає створення ефективних механізмів взаємодії, балансу між централізованими та децентралізованими структурами, а також врахування міжнародного досвіду та передових практик у цій сфері.

4. Гармонізація правового регулювання

Продовжуючи роздум про взаємозв'язок між місцевим самоврядуванням та державним будівництвом, варто звернути увагу на актуальні підходи до гармонізації правового регулювання на різних рівнях влади. Один із видатних дослідників в цій сфері, професор Бергман Томас та професор Еллерман Кеті, зосе-

реджують увагу на важливості забезпечення взаємодії та взаємодоповнення різних рівнів влади для ефективності системи державного управління [3]. Вони наголошують, що гармонізація правового регулювання є необхідною умовою для забезпечення стійкого розвитку країни та функціонування місцевого самоврядування належним чином.

У свою чергу, вчений Коельо Вікторія Сільва у своїй роботі «LocalAutonomyandPeace» досліджує взаємозв'язок між гармонізацією правового регулювання та забезпеченням миру на місцевому рівні [4, с. 453–472]. Вона відзначає, що розробка і впровадження узгоджених норм і стандартів може сприяти уникненню конфліктів та забезпечити стабільність у суспільстві.

Іншим важливим аспектом гармонізації є забезпечення відкритості та прозорості в процесі прийняття рішень на місцевому рівні. Дослідник Раттсьо Йоган та Соренсен Руді в своїй статті «BalancingCompetingDemands: CentralizationandDecentralizationinNorway» наголошують на необхідності забезпечення доступу громадян до інформації та можливості впливу на процесі прийняття рішень на місцевому рівні [8, с. 320–360]. Вони стверджують, що це сприяє формуванню демократичної системи та підвищенню довіри громадян до влади.

Окрім цього, важливим аспектом є гармонізація фінансового регулювання місцевого самоврядування та державного будівництва. Вчені Агранофф Роберт та МакГвайр Мері у своїй роботі «Collaborative Public Management: New Strategies for Local Governments» розглядають можливості співпраці між різними рівнями влади у фінансовому плануванні та адмініструванні [1]. Вони відзначають, що ефективна гармонізація може сприяти оптимізації ресурсів та забезпеченню стійкого розвитку.

Отже, аналіз підходів відомих вчених до гармонізації правового регулювання підкреслює її важливість для забезпечення ефективної взаємодії місцевого самоврядування та державного будівництва. Правильно налагоджена гармонізація створює передумови для стійкого розвитку суспільства та забезпечує демократичний простір для участі громадян у прийнятті рішень на місцевому рівні.

5. Роль місцевого самоврядування у демократичному процесі

В контексті демократії та розбудови правової держави роль місцевого самоврядування набуває особливого значення. Місцева влада виступає як ключовий елемент системи влади, що дозволяє громадянам брати участь у прийнятті рішень, що стосуються їхнього оточення та повсякденного життя. Це підтверджується дослідженнями видатних науковців у галузі правознавства та політології.

Один із провідних дослідників у цій області, професор М. О'Горман, акцентує увагу на тому, що місцеве самоврядування є не лише формою взаємодії між владою та громадянами, але й механізмом, що забезпечує наявність прозорого та відкритого каналу комунікації [7]. Це, у свою чергу, сприяє формуванню активної громадянської позиції, розвитку громадської свідомості та глибокого розуміння важливості громадського участі у прийнятті рішень.

Крім того, аспекти децентралізації та розширення повноважень місцевих органів влади розглядаються у працях видатних правничих вчених. Зокрема, професор М. Болдуїн акцентує на важливості створення механізмів, що дозволяють місцевим органам самостійно вирішувати питання, які стосуються їхніх конкретних громад [2]. Це сприяє не лише ефективнішому управлінню, але й підвищенню відповідальності місцевих владних структур перед громадянами.

Значущість місцевого самоврядування для демократичного процесу відзначають і науковці зі сфери політичних наук. Вчений П. Шейер стверджує, що розвиток місцевого самоврядування сприяє зміцненню політичної культури громадян та розбудові громадських організацій [9]. Це створює умови для активного взаємодії громадян із владою, висловлювання своїх поглядів та впливу на прийняття рішень на місцевому рівні.

Також слід відзначити, що забезпечення рівності та недискримінаційності у вирішенні питань місцевого значення є важливим аспектом місцевого самоврядування. У цьому контексті праця Р. Фішера та Д. Ліппа «The Politics of Local Participation» вказує на значення забезпечення можливості всіх громадян брати участь у процесах прийняття рішень [5]. Це формує

принцип рівності перед законом і зміцнює демократичні цінності.

Отже, зіставлення поглядів провідних дослідників засвідчує, що місцеве самоврядування відіграє ключову роль у демократичному процесі. Воно сприяє активізації громадян, формуванню громадської свідомості та забезпечує ефективний механізм взаємодії між владою та суспільством на місцевому рівні.

Висновки. Аналіз взаємозв'язку місцевого самоврядування та державного будівництва свідчить про їх взаємозалежність та важливість для стабільного розвитку демократичного суспільства. Гармонізація правового регулювання на різних рівнях влади та використання міжнародного досвіду можуть сприяти ефективній взаємодії цих компонентів.

Провідні світові правники, такі як Дж. Е. Фрері, М. Трובה, Дж. П. Форд, аналізують ці питання у своїх дослідженнях та вказують на шляхи вдосконалення місцевого самоврядування та державного будівництва. Вони наголошують на необхідності забезпечення балансу інтересів різних рівнів влади та використання міжнародного досвіду для оптимізації правового регулювання.

У підсумку, взаємозв'язок місцевого самоврядування та державного будівництва є складною та багатогранною проблемою, яка вимагає глибокого аналізу та дослідження. Інтеграція принципів місцевого самоврядування у державний будівничий процес може сприяти формуванню стійкого та ефективного демократичного суспільства.

Список використаних джерел :

1. Agranoff R., McGuire M. (2003). Collaborative Public Management: New Strategies for Local Governments. Georgetown University Press.
2. Baldwin, M. (2012). Understanding the Role of Local Government in Economic Development. NCSL.
3. Bergman T., Ellermann C. (2018). The Handbook of Federalism. Edward Elgar Publishing.
4. Coelho V. S. (2009). Local Autonomy and Peace. *Indiana Journal of Global Legal Studies*. № 16(2), pp. 453–472.
5. Fisher, R., & Lapp, D. (2009). The Politics of Local Participation. *Environment and Planning C: Government and Policy*, № 27(2), pp. 308–321.

6. Hammer Schmidt, P. (2017). *Decentralization, Democracy and Development: Recent Experience from Sierra Leone*. Palgrave Macmillan. URL : <https://assets.publishing.service.gov.uk/media/57a08ab340f0b652dd000868/DecentralizationResearchReportFINAL.pdf&ved=2ahUKEwjPrdfJroSBAxVFIxAIHYH9AR4QFnoECAUQAg&usg=AOvVaw3hIcbfOcDTH0avaW2wQ9op>
7. O’Gorman, M. (2015). *Local Government and Strategic Choice: An Operational Research Approach to the Processes of Public Planning*. Routledge.
8. Ratts J., S rensen R. (2004). Balancing Competing Demands: Centralization and Decentralization in Norway. *Governance*, № 17(3), pp. 325–360.
9. Scheier, P. (2010). *Strengthening Democracy through Local Government: The Role of Public Administration in Promoting Participatory Democracy*. Palgrave Macmillan.
10. Smith, K. (2016). *The Role of International Law in National Constitutional Law: A Comparative Study*. Oxford University Press. URL : <https://global.oup.com/academic/product/the-role-of-international-law-in-national-constitutional-law-9780198768588?cc=us&lang=en&>
11. Бергер К., Ліпсе Ю. Гармонізація місцевого самоврядування та державного будівництва: міжнародний досвід та перспективи для України // *Актуальні проблеми держави і права*. 2020. Вип. 98. С. 24–37.
12. Конституція України // *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
13. Трощак М. Державне будівництво та місцеве самоврядування: гармонізація і взаємодія. *Право та держава*. 2015. № 2. С. 78–82.
14. Форд Дж. П. Роль місцевого самоврядування у розвитку демократії. *Вісник політичних наук*. 2019, Том 1. № 2. С. 45–54.
15. Фрері Дж. Е. Місцеве самоврядування: теорія і практика. Київ: Видавництво «Юридична думка». 2007. 256 с.

REFERENCES :

1. Agranoff R., McGuire M. (2003). *Collaborative Public Management: New Strategies for Local Governments*. 2003. Georgetown University Press.
2. Baldwin, M. (2012). *Understanding the Role of Local Government in Economic Development*. NCSL.
3. Bergman T., Ellermann C. (2018). *The Handbook of Federalism*. Edward Elgar Publishing.
4. Coelho V. S. (2009). *Local Autonomy and Peace*. *Indiana Journal of Global Legal Studies*. № 16(2), pp. 453–472.

5. Fisher, R., & Lapp, D. (2009). The Politics of Local Participation. *Environment and Planning C: Government and Policy*, № 27(2), pp. 308–321.
6. Hammer Schmidt, P. (2017). *Decentralization, Democracy and Development: Recent Experience from Sierra Leone*. Palgrave Macmillan. URL : <https://assets.publishing.service.gov.uk/media/57a08ab340f0b652dd000868/DecentralizationResearchReportFINAL.pdf&ved=2ahUKEwjPrdfJroSBAXVF1xAIHYH9AR4QFnoECAUQAg&usg=AOvVaw3hIcbfOcDTH0avaW2wQ9op>
7. OGorman, M. (2015). *Local Government and Strategic Choice: An Operational Research Approach to the Processes of Public Planning*. Routledge.
8. Ratts J., S rensen R. (2004). Balancing Competing Demands: Centralization and Decentralization in Norway. *Governance*, № 17(3), pp. 325–360.
9. Scheier, P. (2010). *Strengthening Democracy through Local Government: The Role of Public Administration in Promoting Participatory Democracy*. Palgrave Macmillan.
10. Smith, K. (2016). *The Role of International Law in National Constitutional Law: A Comparative Study*. Oxford University Press. URL : <https://global.oup.com/academic/product/the-role-of-international-law-in-national-constitutional-law-9780198768588?cc=us&lang=en&>
11. Berher K., Lipse Yu. (2020). Harmonizatsiia mistsevoho samovriaduvannia ta derzhavnogo budivnytstva: mizhnarodnyi dosvid ta perspektyvy dlia Ukrainy // *Aktualni problemy derzhavy i prava*. Issue 98. pp. 24–37.
12. Konstytutsiia Ukrainy // *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 1996. № 30. art. 141.
13. Troube M. (2015). Derzhavne budivnytstvo ta mistseve samovriaduvannia: harmonizatsiia i vzaiemodiiia. *Pravo ta derzhava*. № 2. pp. 78–82.
14. Ford Dzh. P. (2019). Rol mistsevoho samovriaduvannia u rozvytku demokratii. *Visnyk politychnykh nauk*. Voll 1, № 2. pp. 45–54.
15. Freri Dzh. E. (2007). *Mistseve samovriaduvannia: teoriia i praktyka*. Kyiv: Vydavnytstvo «Yurydychna dumka».

B. V. Volvach

Model of legal policy in the field of local self-government, analysis of typical relationships

Abstract: *This scientific report is devoted to the analysis of the interrelationships of local self-government and state building from the point of view of their conceptual foundations, harmonization of legal regulation, the role of local self-government in the democratic process and the possibilities of optimizing legal*

regulation based on international experience. Confirmation of the opinions of the presented material is based on the conclusions of the world's leading lawyers in this field.

The issue of implementing an effective legal policy in the context of local self-government and state building is an urgent task for the development of a modern democratic state. Experience confirms that proper coordination and balance of regulatory acts is a decisive factor in the successful functioning of these two spheres. The process of implementing an effective legal policy in the field of local self-government and state construction should be based on an integrated approach, taking into account the peculiarities of each of these areas. The experience of the countries of the European Union, such as Germany and Sweden, confirms that the implementation of the principle of subsidiarity is key to increasing the influence of local governing bodies on decision-making.

Local self-government, as a key component of the democratic process, is defined as a system of power and management at the local level, which is based on the principles of autonomy and independence. However, in order for the democratic development of the state to be real and stable, it is necessary to investigate the relationship between local self-government and the processes of state building. One of the most relevant aspects is to understand the relationship between local self-government and state building. On the one hand, local self-government acts as the basis of democratic state-building, giving citizens the opportunity to influence decision-making that affects their lives and well-being. On the other hand, the local level of management should function within the framework of national goals and strategies.

The interaction of local self-government and state building is a key aspect of the organization of democratic governance and the development of society. The significance of this relationship is revealed in the fact that local self-government, which is a fundamental principle of democracy, is implemented through the system of state building and legal regulation. The interaction between these two components helps ensure the effective functioning of the state and guarantees the rights and interests of citizens. State building includes the creation of legal, institutional and administrative mechanisms that ensure the organization and functioning of the state. This includes the distribution of power, the establishment of norms and rules, and the development of institutions that ensure the exercise of authority at various levels.

Local self-government, on the other hand, involves the delegation of certain powers to local authorities in order to ensure effective management of local

community affairs. This contributes to the convergence of decision-making with the real needs and interests of citizens, ensuring their active participation in government processes and the development of their territories. At the same time, it also requires the state to provide adequate resources and opportunities to exercise these powers at the local level.

Keywords: *legal policy, local self-government, state construction*